ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)
DOI:10.52058/2708-7530-2023-11(30)

VĚDA A PERSPEKTIVY

No11(30)
2023

Ми з Україною

ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)
DOI: https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11(30)

Věda a perspektivy

№ 11(30) 2023

Praha, České republika
2023

Věda a perspektivy № 11(30) 2023
ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)

Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín "Věda a perspektivy" je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 11(30) 2023. str. 576

Zveřejněnorozhodnutímakademické radyMezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (zápis č. 73/2023 ze dne 21. listopad 2023)

Vydavatel:
Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. , Česká republika
International Economic Institute s.r.o. Praha, České republika se sídlem V Lázních 688,
Jesenice 252 42
IČO 03562671 Praha, České republika
zastoupen Mgr. Markétou Pavlovou

Časopis vychází v rámci práce vydavatelské skupiny „Scientific Perspectives" a s vědeckou podporou: veřejné organizace „Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration", veřejné organizace „Association of Scientists of Ukraine",Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)

Časopis je zařazen do mezinárodní vědeometrické databáze Index Copernicus (IC), mezinárodního vyhledávače Google Scholar a do mezinárodní vědeometrické databáze Research Bible

Šéfredaktor:
Karel Nedbálek - doktor práv, docent (Zlín, Česká republika)

Zástupce šéfredaktora:
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republika)

Dina Dashevska - geolog, geochemist Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Členové redakční rady:
Humeir Huseyn Achmedov - doktor pedagogických věd, profesor (Baku, Ázerbájdžán)
Iryna Zhukova -kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Dina Dashevsky - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jerusalem, Israeli)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Badri Getchbaya - doktor ekonomie, profesor, docent na Batumi State University. Shota Rustaveli (Gruzie)
Laila Achmetová - doktorka historických věd, profesorka politologie, profesorka UNESCO, mezinárodní žurnalistiky a médií na žurnalistické fakultě Kazašské národní univerzity (KazNU). al-Farabi (Kazachstán)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Michał Tomasz - doktor věd, docent katedry geografie regionálního rozvoje, University of Gdańsk (Polsko)

Články jsou vyvěšeny v redakci autora. Za obsah a pravopis zaslaných materiálů odpovídají autoři

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. , Česká republika, 2023
© Vydavatelské skupiny „Scientific Perspectives", 2023
© autoři článků, 2023

Ігор Гурський, Інна Лаухіна 370
СУБ'ЄКТИ «ТОЧКИ ЗОРУ» У ФРАНЦУЗЬКОМУ НАРАТИВНОМУ ТЕКСТІ

SÉRIE " Peníze, finance a úvěr"

Сергій Дзекунов 381
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

SÉRIE "Podniková ekonomika"

Denys Tsvaig 394
THE SCIENT ISSUE OF CYBER SECURITY OF AUTONOMOUS SYSTEMS AND ROBOTICS

SÉRIE "Informační technologie"

Yurii Dudka 403
INFORMATION TECHNOLOGY'S ROLE IN SOCIAL TRANSFORMATION THROUGH EDUCATION: A MEDIASTAR PERSPECTIVE

SÉRIE "Nápravná pedagogika"

Anna Tsybulko 413
SPEECH THERAPY WORK WITH CHILDREN OF EARLY AGE WITH ORGANIC OPEN RHINOLALIA

SÉRIE "Historie umění"

Вікторія Олійник 421
ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН У ФОКУСІ СВІТОВИХ МАНІФЕСТІВ

SÉRIE "Historické vědy"

В'ячеслав Гордієнко, Галина Гордієнко 430
ГЕНЕЗА РОСІЙСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Věda a perspektivy № 11(30) 2023
ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online

https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11(30)-370-380

Ігор Гурський

викладач кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна,
https//orcid.org/0000-0002-8087-4802

Інна Лаухіна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та практики іноземних мов
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, м. Умань, Україна,
https//orcid.org/0000-0003-1698-3155

СУБ'ЄКТИ «ТОЧКИ ЗОРУ» У ФРАНЦУЗЬКОМУ НАРАТИВНОМУ ТЕКСТІ

Анотація. Стаття присвячена лінгвістичному аналізу моделювання поняття «точка зору» у французькому наративному тексті. З'ясовано, що роль суб'єкта «точки зору» може виконувати оповідач (експліцитний суб'єкт), персонаж спільно з оповідачем (імпліцитний суб'єкт) і читач. Установлено особливості французького наративного дискурсу оповідача, який вважається канонічним: може бути персоніфікованим або позатекстовим; розповідь ведеться від першої або третьої особи; здебільшого виражається займенниковими формами «*je*», «*il*», рідше «*tu*», «*vous*», «*nous*», «*on*»; використовуються дієслівно-часові форми Présent, Passé composé, Futur simple, Passé simple, Imparfait, Plus-que-parfait. З'ясовано, що «точка зору» персонажа надає французькому наративному тексту більшої експресивності, робить його візуальним і поліфонічним. Виявлено відмінності «точок зору» оповідача й персонажа, зокрема дискурс оповідача відноситься до всього наративного тексту, де він діє й розповідає про різні події, тоді як персонаж разом з оповідачем передає власні думки й емоції лише за допомогою прямої, непрямої й невласне прямої мови. Установлено, що, крім оповідача й персонажа, у французькому наративному тексті виділяють читача-адресата як дискурсивно детермінованого суб'єкта, що буває реальним, віртуальним або фіктивним. Читач може стати активним учасником наративного тексту, його співавтором, він здатний оцінити розповідь, уявно спілкуватися з творцем дискурсу, висловлювати власні думки щодо змісту твору.

Зроблено висновок, що кожний суб'єкт «точки зору» створює індивідуальну модель наратії, яка залежить від багатьох факторів: від близькості до об'єкта сприйняття чи віддаленості від нього; від відстороненості або причетності щодо нього; від наявності чи відсутності мотивації; від здатності або неспроможності ідентифікувати предмети дійсності; від уміння або невміння добирати найбільш суттєві для спостереження події та їхні ознаки; від ракурсу їхнього висвітлення.

Ключові слова:лінгвістичний аналіз, поняття «точка зору», наративний текст, експліцитний суб'єкт, імпліцитний суб'єкт, індивідуальне моделювання.

Igor Hurskyi

Lecturer of the Department of Theory and Practice of Foreign Languages ,Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine,
https://orcid.org/0000-0002-8087-4802

Inna Lauhina

PhD, Associate professor of the Department of Theory and Practice of Foreign Languages , Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine,
https://orcid.org/0000-0003-1698-3155

«POINTS OF VIEW» SUBJECTS IN A FRENCH NARRATIVE TEXT

Abstract. The article is devoted to the linguistic analysis of modeling the concept of "point of view" in the French narrative text. It was found that the role of the "point of view" subject can be performed by the narrator (explicit subject), a character together with the narrator (implicit subject), and the reader. The peculiarities of the French narrative discourse of the narrator, which is considered canonical, are established: it can be personified or extratextual; the story is told from the first or third person; mostly expressed by pronominal forms "je", "il", less often "tu", "vous", "nous", "on"; verb tense forms Présent, Passé composé, Futur simple, Passé simple, Imparfait, Plus-que-parfait are used. It was found that the "point of view" of the character gives the French narrative text more expressiveness, makes it visual and polyphonic. The differences between the "points of view" of the narrator and the character are revealed, in particular, the narrator's discourse refers to the entire narrative text, where he acts and talks about various events, while the character together with the narrator conveys his own thoughts and emotions only with the help of direct, indirect and non-direct speech. It is established that, in addition to the narrator and the character, in the French narrative text, the reader-addressee is

distinguished as a discursively determined subject, which can be real, virtual or fictitious. The reader can become an active participant in the narrative text, its co-author, he is able to evaluate the story, communicate imaginatively with the creator of the discourse, express his own thoughts about the content of the work.

It was concluded that each "point of view" subject creates an individual narrative model that depends on many factors: proximity to the object of perception or distance from it; from detachment or involvement in it; from the presence or absence of motivation; from the ability or inability to identify objects of reality; from the ability or inability to select the most significant events and their signs for observation; from the perspective of their coverage.

Keywords: linguistic analysis, the concept of "point of view", narrative text, explicit subject, implicit subject, individual modeling.

Постановка проблеми. Значна увага в сучасних лінгвістичних дослідженнях приділяється тексту й дотичним до нього проблемам. Перетворення тексту з матеріалу на об’єкт дослідження в другій половині ХХ ст. зумовило новий напрям у мовознавстві – лінгвістику тексту, або прагмалінгвістику. Дефініція поняття «текст» як найбільшої синтаксичної одиниці до сьогодні залишається дискусійною, це питання по-різному вирішується науковцями, що свідчить про складність цього мовного феномену як об’єкта аналізу й інтерпретації. Найважливішим різновидом тексту є наративний текст, який відрізняється особливою багаторівневою організацією зі специфічними ієрархічними відношеннями між рівнями. У сучасному розповідному тексті категорія «точка зору» відіграє головну роль в побудові наращії, і питання функцій, які вона виконує, та її основних характеристик є **актуальним** у сучасних мовознавчих дослідженнях.

Аналіз останніх джерел і публікацій свідчить, що особливості текстової категорії «точка зору» та її суб’єкти розглядали у своїх працях І. Бехта, У. Еко, Ж. Женетт, С. Жигун, І. Кауза, Т. Кушнірова, Дж. Манфред, Л. Мацевко-Бекерська, О. Мамосюк, Н. Назаренко, У. Рижа, Н. Римар, С. Четмен та інші.

Мета статті – з’ясувати специфіку суб’єкта «точки зору» та проаналізувати його різновиди у французькому наративному тексті.

Виклад основного матеріалу. Установлення суб’єкта, якому належить «точка зору» в розповіді, є однією з необхідних умов розуміння художнього твору. У наративному тексті такий суб’єкт, який чуттєво сприймає навколишню дійсність, виражається точкою відліку просторово-часових відношень: «Наративна точка зору завжди є більшою або меншою мірою фіксована в часі і просторі, визначена просторовими і часовими координатами місця, з якого ведеться оповідь» [10, с. 34]. Репрезентант «точки зору» наращії може збігатися або не збігатися із суб’єктом мовлення, а тому ним може бути

оповідач або персонаж. У першому разі йдеться про експліцитний суб'єкт «точки зору», оскільки його роль виконує сам суб'єкт мовлення, а в другому – про імпліцитний, тобто персонаж є суб'єктом, який відчуває, сприймає події й думає разом із оповідачем і в його мовленнєвих формах. Складна суб'єктна структура розповіді зумовлює різноманітні форми їхньої взаємодії: 1) оповідач може втручатися в суб'єктний план персонажа, що неодмінно зумовлює трансформацію окремих лінгвістичних елементів; 2) на перший план висувається дейктичний компонент (часові форми дієслова) або його окремі координати, акцент може бути зроблений на сфері чуттєвого сприйняття або на ставленні суб'єкта до навколишньої дійсності [8].

Розглянемо більш детально основні характеристики кожного із суб'єктів «точки зору» у французькому наративному дискурсі.

1. Оповідач.

Аналізуючи функціонування категорії «точка зору» в наративному тексті, дослідники мають на увазі передусім думку оповідача, що є базовою в продукуванні тексту, тобто центром художнього твору, якому підпорядковуються категорії часу й простору. Розповідь оповідача має лексико-граматичні особливості в тексті: займенникові форми, індивідуальний час, темпоральні й просторові дейктичні прислівники. Характер взаємодії цих елементів диктується вибором оповідачем своєї «точки зору» [10, с. 120]. Саме оповідач здійснює відбір елементів (персонажів, ситуацій, дій) із «подій» як наративного матеріалу для створення розповідної історії; конкретизує й деталізує ці елементи; визначає послідовність викладу й монтаж фрагментів; здійснює мовну презентацію компонентів і оцінює їх [15].

Вибір «точки зору» визначає розповідну позицію: оповідач може бути неперсоніфікованим і не входити до внутрішнього світу тексту або виступає конкретною особою й має певну просторово-часову позицію – у центрі чи на периферії простору розповідної історії [14, с. 253].

Здебільшого у французькому наративному тексті оповідач позначається займенниковими формами «*je*», «*il*», іноді «*tu*», «*vous*», «*nous*», «*on*», і вибір форми розповіді не випадковий. Прономінальна форма вираження оповідача орієнтує наративну інформацію, указуючи на ракурс, під яким автор запрошує читача поглянути на ситуацію. Більшість дослідників розглядає два типи розповіді: від першої особи й від третьої як формальні репрезентанти «точок зору» оповідача [2], [6], [8].

«*Je*» свідчить про те, що оповідач знаходиться всередині текстового простору і є одним із персонажів. Він розповідає про те, що бачить, інтерпретуючи події по-своєму. Особливістю розповіді від першої особи є можливість розкрити суб'єктивність погляду на світ, оскільки автор «вибудовує власну концепцію твору, виробляє певну наративну стратегію»

[10, с. 45]. «Точка зору» оповідача «*je*» відносить розповідь до моменту її дії або переживання, початком відліку часових відношень у тексті є момент мовлення, вихідним пунктом якого стає співвідношення «я-тут-зараз», при цьому використовуються такі дієслівні форми: Présent, Passé composé, Futur simple [14, с. 36].

«*Il*» виражає погляд оповідача зовні, направлений на описувану історію й персонажів. Оповідач створює об'єктивний текст, оскільки знаходиться в позатекстовому просторі, бачить події й оцінює їх «збоку». Семантичною особливістю розповіді від третьої особи є повнота зображення зовнішнього й внутрішнього світу. На думку Н. Римар, «саме наратор як ключова інстанція визначає особливості розкриття змісту твору, характер ведення оповіді / розповіді в тексті» [11, с. 206]. Усезнання оповідача зумовлює більш вільну композицію наративного тексту, широкий спектр подій, необмежену свободу просторово-часових і психологічних змін у ньому [6, с. 15].

Дистанційність оповідача «*il*» від описуваних подій виникає внаслідок використання ним таких дієслівно-часових форм: Passé simple, Imparfait, Plus-que-parfait, причому форма Passé simple розглядається як основний наративний час [16].

Використання Présent narratif зі значенням Présent générique веде до утворення нарації, основаної на парадигмі «я-тут-постійно», у якій «постійно» замінює традиційне «зараз». Такий наративний тип є об'єктивною нарацією, близькою до історичної розповіді, побудованої на Passé simple. Дейктичні елементи парадигми «я-тут» утрачають своє головне значення – маркера спілкування, оскільки використовуються з позачасовим прислівником «постійно», що призводить до формування монологічної безадресної об'єктивної розповіді [14, с. 54].

Présent narratif у розповіді від третьої особи формує парадигму «він-тут-зараз», моделюючи суб'єктивну нарацію й створюючи розрив між часом події та часом висловлювання оповідача. У такій розповіді оповідач «*il*», порушуючи традицію, корелює з дейктичними просторово-часовими вказівниками «тут» і «зараз» [14, с. 87]. Не маючи діапазону знань і повного бачення традиційного оповідача, «*il*» створює ілюзію збігу двох часових планів – плану події й плану висловлення – і вибудовує не класичне «подія-процес», а «подія-факт», що розуміється як статистичний, «вихоплений» момент деякої зміни [10, с. 56].

Отже, у французькому наративному тексті в канонічній розповідній ситуації суб'єктом «точки зору» є сам мовець (оповідач), його ракурс визначає позицію відносно часу, місця дії, форми й об'єкта розповіді / опису та його відношення до змісту як до реального / нереального / гіпотетичного / бажаного.

2. Персонаж.

У наративному дискурсі читач отримує інформацію або безпосередньо від оповідача, ступінь конкретизації якого в тексті може бути різною, або опосередковано, тобто від персонажа. Поява «точки зору» персонажа в об'єктивній розповіді дозволяє показати дію зсередини, «очима» реального спостерігача або учасника подій. Останній має інший статус, ніж оповідач, оскільки в нього відсутні повноваження суб'єкта мовлення. Ж. Женетт називає це «внутрішньою фокалізацією», або точкою зору персонажа-фокалізатора: «що він думає, відчуває, спостерігає; міра обізнаності і знання оповідача та персонажа є однаковими» [10, с. 57].

У разі, коли персонаж стає суб'єктом перцептивного сприйняття дійсності як оповідач, він виконує функцію імпліцитного суб'єкта «точки зору» або функцію «персонажа-суб'єкта», який від звичайного персонажа відрізняється тим, що є діючою силою, яку оповідач бачить збоку. Оповідач проникає в суб'єктивний світ персонажа-суб'єкта, щоб дізнатися, що він відчуває, як думає, що бачить зі своєї позиції спостерігача, під якою Ж. Фонтані розуміє того, хто стежить за подіями. Спостерігач не збігається з мовцем, при цьому останній має феноменальні знання спостерігача, характер погляду якого та його напрям думок і дій відіграють важливу роль у побудові тексту [13].

Розповідь оповідача про суб'єктивний світ персонажа робить нарацію більш експресивною й сприяє її візуалізації: читач разом із персонажем «бачить» і «відчуває» навколишню дійсність: «Опора на персонажний дискурс при збереженні суб'єктно-модального плану наратора створює ефект достовірності описуваного, через посилення емоційного впливу на читача психологізує та поглиблює нарацію і водночас ускладнює її структуру, забезпечує її поліфонічність, обмежуючи можливість виокремлення авторської точки зору й оцінок» [2, с. 223]. Одним із основних при цьому є питання засобів і способів передачі в розповіді «точки зору» персонажа-суб'єкта, особливостей її вираження в контексті розповіді від третьої особи.

На відміну від «точки зору» оповідача, яка відноситься до всього тексту, «точка зору» персонажа може збігатися з одним реченням або надфразовою єдністю, які відносяться до різних типів репрезентації мовлення й свідомості – прямого, непрямого або вільно опосередкованого дискурсу. На думку І. Каузи, у вільному опосередкованому дискурсі аналогом мовця й центром просторово-часових координат є персонаж, який використовує егоцентричні елементи мови, (вказівні та особові займенники, займенникові прислівники місця й часу) [5, с. 74]. Формально-вільний опосередкований дискурс збігається з текстом оповідача, але передає висловлювання не останнього, а персонажа.

Загалом у низці сучасних досліджень використовується термін «невласне авторська розповідь», який розуміється як тип розповіді, «мовно-художній прийом, із широким спектром зображувальних можливостей, від

репродукції сприйняття точки зору персонажа й до фрагментів його дискурсу» [5, с. 75]. У невласне авторській розповіді «мовлення зближує з прямим те, що в ньому зберігаються лексичні й синтаксичні риси чужого висловлювання, манера мовлення і настрій персонажа, але невласне-пряме мовлення подається ніби від імені автора, в мову якого вплітається мовлення дійової особи» [10, с. 143]. Така розповідь не стирає межі між дискурсами оповідача й персонажа, а створює оповідну поліфонію: з одного боку, «передається «внутрішнє» мовлення персонажа, його думки, настрої, але виступає за нього автор…»; з іншого боку, «…об'єктивна оцінка подій поєднується з переломленням їх крізь призму сприйняття персонажа, яка «проявляється у внутрішній діалогізації розповіді» [10, с. 143]. По суті, відбувається контамінація «авторської» і «персонажної» «точок зору», їхня трансформація і взаємопроникнення, але сприйняття персонажа, його світовідчуття стає центром, який організовує розповідь.

І. Бехта виділяє два типи невласне прямої мови: 1) зовнішню (фактично озвучену) – «приховане мовлення, тематичне мовлення, цитатне мовлення, колективне мовлення, мовлення в мовленні» [3, с. 207]; 2) внутрішню (мовомислення) – «внутрішні рефлексії, потік свідомості та думку в думці» [3, с. 208–209].

Отже, щоб стати «носієм» «точки зору», персонаж не обов'язково повинен перетворитися на суб'єкта мовлення. Якщо в канонічному тексті він виступає лише персонажем, який діє й розповідає, то в сучасній розповіді він відчуває й мислить, але разом із оповідачем і в його мовленнєвих формах.

3. Читач.

У внутрішньотекстовому просторі, крім оповідача й персонажа, виділяють ще одного дискурсивно детермінованого суб'єкта – читача-адресата [12]. У сучасній літературі, як зазначають дослідники, відбувається перетворення читача зі споживача художнього тексту на співавтора [12]. Н. Назаренко, досліджуючи постмодерністську англійську літературу, акцентує увагу на авторській грі з читачем: «…читач через порушення норм розповіді має «просіювати» інформацію, зіставляти факти, заповнювати лакуни і намагатися встановити певну хронологію відтворення подій, щоб зрозуміти сутність авторського повідомлення» [9, с. 5].

У. Рижа вважає, що слід розрізняти категорію віртуального читача, включеного автором у текст, і читача як реальну особистість, що живе в немовному світі, («концептований, співтворчий аспект особи емпіричного, реального читача») [10, с. 63]. Читач як елемент текстової стратегії присутній у тексті й визначає відбір письменником лексико-синтаксичних і стилістичних засобів, кут зору оповідача на інтригу, логіку розгортання сюжету та ін. [10, с. 65].

Категорія віртуального читача підкреслює «діалогічне» начало творчості, її направленість на нього. Художній текст постає як утілення певної програми

авторського «впливу»: «Фінальною ж функцією художнього тексту вважається приєднання читача до системи авторських цінностей, поглядів, переконання в раціональності його позиції, і ймовірно, що й у прищепленні йому своєї точки зору» [1, с. 84]. Композиція художнього тексту може містити «інформаційні пробіли», для заповнення яких потрібні комунікативні компетенції та певні знання адресата» [10, с. 63].

Досліджуючи роль читача у творах українських письменників 1910-1920 років, С. Жигун уводить категорію імпліцитного читача, який «повинен розуміти всі конотації автора, різноманітні «стратегії» його тексту», вільний у виборі читання з будь-якої сторінки твору, установлює паритетні стосунки з автором, спроможний підтримати авторську гру, «захопитися нею й розкритись в ній» [4, с. 58]. Крім імпліцитного, або уявного, читача, існує і фіктивний читач – «ігровий прийом, пов'язаний із дзеркальним мотивом, адже реальний читач так чи так порівнює своє сприйняття тексту із рецепцією образу читача в тексті, активізуючи ігровий потенціал сприйняття» [4, с. 59]. Він зображується за допомогою граматичних форм другої особи або формул звертання й має більше чи менше конкретних рис. Іноді автор може закликати адресата зайняти певну позицію відносно оповідача, його розповіді, оповідного світу або окремих його персонажів, що впливає на спосіб викладу й піддається реконструкції. Така орієнтація на читача полягає в очікуванні його поведінки, реакції на ті чи ті події. Оповідач може уявляти адресата пасивним слухачем, слухняним виконавцем своїх директив або ж активним співрозмовником, який самостійно оцінює розповідь, запитує, сумнівається й заперечує [4, с. 61].

Таким чином, С. Жигун вирізняє три різновиди читача: 1) пасивного, байдужого, який здатний лише слідувати за авторським задумом і безпорадно спостерігати за розгортанням сюжету; 2) активного, освіченого ерудита з розвиненим естетичним смаком, що підтримує й оцінює авторську гру, розуміє її на інтуїтивному рівні; 3) фіктивного, або уявного, який виконує певну роль за задумом автора, зокрема письменник може роздумувати про нього, вести з ним уявну бесіду, репродукувати його думки та слова [4].

У. Еко зазначає, що в сучасній літературі читач активно бере участь у процесі утворення тексту завдяки такій наративній техніці, яка змушує його уявляти, згадувати, порівнювати події твору з власним життям [12, с. 14]. Існують тексти, які можуть не тільки вільно інтерпретуватися, але й створюватися в співпраці з їхнім адресатом. У. Еко називає такі тексти пластичними, змінюваними, вони можуть по-різному реалізовуватися, а роль читача програмується ще на початку написання твору, протягом якого він стає його постійною категорією. «Ідеальний читач – спільник автора, готовий грати в запропоновану йому гру» [12, с. 25].

Отже, «точка зору» у французькому наративному тексті є основою суб'єктної організації розповіді та необхідною умовою розуміння твору. Суб'єктом «точки зору» є особа, яка слугує центром просторової, часової й психологічної орієнтації в тексті. Суб'єктами «точки зору» є оповідач, персонаж або читач. Оповідач може бути неперсоніфікованим і не входити до внутрішнього світу тексту, а може бути конкретною особою з певною просторово-часовою позицією. У художньому дискурсі він має такі лексико-граматичні особливості: займенникові форми, індивідуальний час, темпоральні й просторові дейктичні прислівники. У французькій мові репрезентується займенниковими формами «*je*», «*il*», іноді «*tu*», «*vous*», «*nous*», «*on*». Якщо носієм «точки зору» є персонаж, він виконує функцію її імпліцитного суб'єкта, при цьому розповідь стає більш суб'єктивною, експресивною та візуальною. Тип розповіді, яка ґрунтується на «точці зору» персонажа, називається невласне авторською й має внутрішньодіалогічну будову. Дискурсивно детермінованим суб'єктом наративного тексту є читач, який може бути реальним, віртуальним або фіктивним. Читач виступає активним учасником наративного тексту, його співавтором, який оцінює розповідь, «спілкується» з її автором, висловлює власні думки щодо змісту твору.

Література:

1. Бехта І.А. Авторське експериментаторство в англомовній прозі XX ст. : монографія. Львів : ПАІС, 2013. 268 с.

2. Бехта І.А. Взаємодія дискурсних стратегій у тексті: семантичні функції точки зору і наративні рівні. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* Збірник наукових праць. Ужгород, 2006. Вип. 4. С. 223–234.

3. Бехта І.А. Дискурс наратора в англомовній прозі : монографія. К. : Грамота, 2004. 304 с.

4. Жигун С. Стратегії спілкування з читачем як гра в прозовому тексті. *Слово і Час*. 2008. № 11. С. 56–62. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/132027 (дата звернення: 16.11.2023).

5. Кауза І.Б. Складники персонажного дискурсу в наративному текстопросторі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2016. Вип. 4. С. 73–76.

6. Кушнірова Т.В. *Наративні стратегії* у романних формах кінця XX – початку XXI століття : монографія. Полтава : Сімон, 2018. 124 с.

7. Мамосюк О.С. Дейктичні елементи у наративній структурі художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі прозових творів Н. Саррот). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики.* 2014. Вип. 25. С. 232–241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2014_25_23 (дата звернення: 16.11.2023).

8. Мацевко-Бекерська Л.В. Наративні стратегії малої прози (на матеріалі української літератури кінця XIX – початку XX століть) : автореф. дис. … д-ра філол. наук. К., 2009. 39 с.

9. Назаренко Н.І. Просвітництво і постмодернізм в романі М. Бредбері «До Ермітажу». *Література постмодернізму.* 2002. № 1. С. 3–5. URL: http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/207/5746/120 (дата звернення: 16.11.2023).

10. Рижа У.В. Лінгвальне вираження оповідної перспективи в сучасній британській літературі (структурно-семантичний та функційний аналіз) : дис. … канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2020. 264 с.

11. Римар Н. Функції наратора як головної інстанції оповіді в художньому тексті. *Studia methodologica* : наук. альманах / відп. ред. І. Папуша. Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2014. Вип. 37. С. 204–212.

12. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів. Львів : Літопис, 2004. 384 с.

13. Chatman S. Coming to Terms: The Rhetoric of Narrative in Fiction and Film. Ithaca, NY : Cornell University Press, 1990. 260 p.

14. Genette G. Figures III. Paris : Seuil, 1972. 286 p.

15. Manfred J.A. Guide to Narratological Film Analysis. *Poems, Plays, and Prose: A Guide to the Theory of Literary Genres*. 2003. URL: http://www.uni-koeln.de/ame02/pppf.htm (date of access: 16.11.2023).

16. Weinrich H. Le temps. Paris : Editions du seuil, 1989. 330 c.

References:

1. Bekhta, I.A. (2013). *Avtorske eksperymentatorstvo v anhlomovnii prozi [The author's experimentation in the English-language prose]*. Lviv: PAIS [in Ukrainian].

2. Bekhta, I.A. (2006). Vzaiemodiia dyskursnykh stratehii u teksti: semantychni funktsii tochky zoru i naratyvni rivni [The interaction between discursive strategies in the text: semantic functions of the point of view and narrative levels]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii – Modern researches on foreign philology, 4, 223–234* [in Ukrainian].

3. Bekhta, I.A. (2004). *Dyskurs naratora v anhlomovnii prozi [The narrator's discourse in the English-language prose]*. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].

4. Zhyhun, S. (2008). Stratehii spilkuvannia z chytachem yak hra v prozovomu teksti [Strategies of communication with the reader as the game in a prose text]. *Slovo i Chas – Word and Time, 11, 56–62.* Retrieved from http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/132027 [in Ukrainian].

5. Kauza, I.B. (2016). Skladnyky personazhnoho dyskursu v naratyvnomu tekstoprostori [Components of character discourse in the narrative text space]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Perekladoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsiia – Bulletin of Kherson State University. Translation studies and intercultural communication, 4, 73–76* [in Ukrainian].

6. Kushnirova, T.V. (2018). *Naratyvni stratehii u romannykh formakh kintsia XX – pochatku XXI stolittia [Narrative strategies in novel forms of the late 20th – early 21st centuries]*. Poltava: Simon [in Ukrainian].

7. Mamosiuk, O.S. (2014). Deiktychni elementy u naratyvnii strukturi khudozhnoho tekstu: semantyko-kohnityvnyi aspekt (na materiali prozovykh tvoriv N. Sarrot) [Deictic elements in the narrative structure of the artistic text: semantic and cognitive aspect (based on the prose works by N. Sarrot)]. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky – Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics, 25, 232–241*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptkl_2014_25_23 [in Ukrainian].

8. Matsevko-Bekerska, L.V. (2009). Naratyvni stratehii maloi prozy (na materiali ukrainskoi literatury kintsia XIX – pochatku XX stolit) [Narrative strategies of short prose (on the material of the Ukrainian literature of the late 19th – early 20th centuries)]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

9. Nazarenko, N.I. (2002). Prosvitnytstvo i postmodernizm v romani M. Bredberi «Do Ermitazhu» [The Enlightenment and postmodernism in M. Bradbury's novel "To the Hermitage"]. *Literatura postmodernizmu – The literature of postmodernism, 1, 3–5.* Retrieved from http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/207/5746/120[in Ukrainian].

10. Ryzha, U.V. (2020). Linhvalne vyrazhennia opovidnoi perspektyvy v suchasnii brytanskii literaturi (strukturno-semantychnyi ta funktsiinyi analiz) [Linguistic expression of the narrative perspective in modern British literature (structural and semantic, functional analysis)]. *Doctor's thesis*. Lviv [in Ukrainian].

11. Rymar, N., Papusha I. (Eds.) (2014). Funktsii naratora yak holovnoi instantsii opovidi v khudozhnomu teksti [Functions of the narrator as the main instance of the story in the artistic text]. *Studia methodologica – Studia methodologica, 37, 204–212* [in Ukrainian].

12. Eko, U. (2004). *Rol chytacha. Doslidzhennia z semiotyky tekstiv [The role of the reader. Research on the semiotics of texts]*. Lviv: Litopys [in Ukrainian].

13. Chatman, S. (1990). *Coming to Terms: The Rhetoric of Narrative in Fiction and Film.* Ithaca, NY: Cornell University Press [in English].

14. Genette, G. (1972). *Figures III.* Paris: Seuil [in French].

15. Manfred, J.A. (2003). Guide to Narratological Film Analysis. *Poems, Plays, and Prose: A Guide to the Theory of Literary Genres*. Retrieved from http://www.uni-koeln.de/ame02/ pppf.htm [in English].

16. Weinrich, H. (1989). *Le temps.* Paris: Editions du seuil [in French].